

ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΟΣ

Ἡ ὕπαρξις Κυδωνίας Μαρτινιανοῦ ἐγνώσθη τὸ πρῶτον σχηματιζομένου τοῦ καταλόγου τῶν ἀρχιερατευσάντων ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κυδωνίας (γὺν Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου)¹. Τὴν σχετικὴν πληροφορίαν εἶχον ἐκ τῶν διπτύχων τῆς τέως Ἱ. Μονῆς Χρυσοπηγῆς τοῦ Χαρτοφύλακα. Δὲν ἦτο ὅμως ἐξηκριδωμένον ποῖον διεδέχθη καὶ πότε ἔπαυσε νῶν (κατόπιν παραιτήσεως, μεταθέσεως ἢ θανάτου) ἐπίσκοπος Κυδωνίας ὁ Μαρτινιανὸς οὗτος.

Μετὰ ταῦτα ἐδημοσιεύθη ἡ «Καθαίρεισις Ἐπισκόπου Κυδωνίας Μαρτινιανοῦ»², ἐξ ἧς γίνεται δῆλον, ὅτι ἐπὶ πατριάρχου Σωφρονίου τοῦ Β' ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καθήρεσε τὸν Μαρτινιανὸν ὡς ἄσωτον καὶ πλεονέκτην, κατηγοροῦσα αὐτὸν ὡς προδίδοντος καὶ δικδύλλοντος «καὶ τοὺς ὁμοταγεῖς ἐκκλησιαστικούς καὶ τοὺς αὐτόθι μοναστηριακοὺς καὶ τοὺς ἐγκριτοτέρους χριστιανοὺς τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀσυνειδήτως ὑπόυλως καὶ δολίως...»³. Ἡ καθαίρεισις ἐγένετο κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ 1780, ἀκολουθεῖ δ' αὐτὴν «παραίτησις τοῦ ἐπισκόπου Μαρτινιανοῦ»⁴, ἐν ἣ οὗτος δηλοποιεῖ ὅτι «τῆς ἧς καινῆ καὶ συνοδικῆ διαγνώσει [=διαγνώμῃ] προεξώσθη ἐπισκοπῆς Κυδωνίας ἤδη ἐκίον καὶ ἀδιάστως παραιτοῦμαι

1. **N. B. Τωμαδάκης**, Εἰδήσεις καὶ ἐγγραφα τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης ἐπὶ τουρκοκρατίας ΕΒΒΣ Ι' (1933) σ. 192—235, εἰς τὴν σ. 217. Τὴν θεμελιώδη ταύτην μελέτην διὰ τὴν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἱστορίαν τῆς Κρητικῆς Ἐκκλησίας συνεπλήρωσαν αἱ ἐργασίαι: **N. B. Τωμαδάκη**, Συμπληρωματικὰ Εἰδήσεων Ἐκκλησίας Κρήτης, περὶ Νεοελληνικὸν Ἀρχεῖον Α' (1934) σ. 89—101. **Μανόλη Κριαρᾶ**, Ἱστορικὰ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης ἐπὶ τουρκοκρατίας περὶ Ἑλληνικὰ Η' (1935) σ. 113—22, Μητροπολίτου Σάρδεων **Γερμανοῦ**, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν Ἐκκλησιῶν Κρήτης... περὶ Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος Ἀλεξανδρείας ΛΔ' (1935) σ. 80—9, 292—316, 427—46 καὶ ΛΕ' (1936) σ. 82—101 καὶ 282—4. Κρίσιν τῶν δύο τελευταίων μελετῶν ὑπὸ **N. B. Τωμαδάκη**, ὅρα ἐν περὶ Νεοελλ. Ἀρχεῖον Α' (1935) σ. 340—2. Ὅριστικώτερον κατάλογον τῆς ἐπισκοπῆς Κυδωνίας καὶ ἄλλας περὶ αὐτῆς πληροφορίας ὅρα: **N. B. Τωμαδάκη**, Ἐπισκοπὴ Κυδωνίας καὶ Ἐπίσκοποι τῆς ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μέχρι σήμερον, ἐξ. Παρατηρητῆς, Χανιά 1 Μαρτίου 1936.

2. Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος ΛΔ' (1935) σ. 403—3.

3. Αὐτόθι σ. 441.

4. Αὐτόθι σ. 443.

τὸν ἡσύχιον προελόμενος εἶον», χρονολογούμενη κατὰ Σεπτέμβριον 1783.

Δεδομένου ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ διαδόχου τοῦ Γερασίμου, ἐγένετο κατὰ τὸν αὐτὸν Μάρτιον τοῦ 1780, δυσεξήγητος θὰ ἦτο ἡ τοῦ Μαρτινιανοῦ τρία καὶ ἡμισυ ἔτη μετὰ ταῦτα παραίτησις. ἂν δὲν ὑπέθετέ τις συμβιβασμὸν τινα ἐπελθόντα ἐν τῷ μεταξὺ: ἡ μὲν καθαιρέσις δηλονότι θ' ἀνεκλήθη, ὁ δὲ Μαρτιανός, διὰ τὰ διατηρήσῃ τῆς ἀρχιερωσύνης τὸν εαυτὸν, θὰ παρητήθη, ἀφήνων τὸν θρόνον τῆς Κυδωνίας εἰς τὸν Γεράσιμον. Εἰς τοῦτο μᾶς ἐνισχύει καὶ ἡ ἀναγραφὴ του εἰς τὰ δίπτυχα τῆς «Χρυσοπηγῆς» ἐξ ἧς προήρχετο, ἡ ὁποία δὲν θὰ ἐγένετο ἰσχυοῦσης τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς διὰ τῆς καθαιρέσεως ἐπιδληθείσης «ἐπὶ τῷ δάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ...».

Καὶ τοῦ Γερασίμου ἕως ἡ ἐκλογὴ οὐχὶ ὑπὸ τῆς τοπικῆς Συνόδου Κρήτης ἡ ἀδεία τοῦ κυριάρχου Μητροπολίτου Κρήτης, ἀλλ' ἀπλῆ «προτροπῇ καὶ ἀδεία τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου, φαίνεται οὐχὶ κατὰ πάντα τοπικῆ, ὥστε νὰ μὴ σφάλωμεν ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι θὰ ἐγέννησε μακρὸν ζήτημα.

Ὅτι δὲ ὁ Μαρτιανὸς οὗτος δὲν ἐδέχθη τὴν κατὰ Μάρτιον 1880 καθαιρέσιν δείκνυται ἐκ σημειώματος δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου Εὐθ. Ἰω. Σαβράμη, εἰς ὃ ὑπογράφεται κατὰ μῆνα Ἰούλιον 1781 «ὁ Κυδωνίας (καὶ οὐχὶ κυδωνιῶν, ὡς ἀνέγνωσεν ὁ ἐκδότης) Μαρτιανός...»¹.

Ἦτο δ' ὁ Μαρτιανὸς οὗτος πρότερον ἠγούμενος τοῦ πλησιοχώρου τῶν Χανίων μοναστηρίου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Χρυσοπηγῆς) τοῦ Χαρτοφύλακα, ἐξ οὗ συνήθως ἐλαμβάνοντο οἱ ἀρχιερεῖς Κυδωνίας, ὡς μᾶς πληροφορεῖ τὸ κατακρίνον τὴν ἐκεῖ δρᾶσιν του, ἔγγραφο τῆς καθαιρέσεώς του. Τίνα διεδέχθη δὲν γνωρίζομεν ἀσφαλῶς. Πιθανώτατα τὸν Ἰωάσαφ ἀναφερόμενον ὡς προσκυνητὴν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Γωνιάς Κισάμου εἰς τὸν κώδικά της². Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ διαδόχου τοῦ ὀλίγα εἶναι γνωστά, ἐχρονολογεῖτο δ' οὗτος πρότερον τῷ 1777, ἐξ ἀντιγραφικοῦ

1. Ἑλληνικά (1931) σ. 485.

2. Οὗτος σημειοῦται ἐκεῖ ὡς ἀπὸ **Χίου**, ἀλλ' ὡς τοιοῦτος δὲν εἶναι γνωστός εἰς τὸν **Κ. Ἀμαντον**, Ἀπὸ τὴν Ἑκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τῆς Χίου, περ. Ἑλληνικά Δ' (1931) σ. 47—68. Ἰσως ἦτο ἀπὸ **Χίου** (=Χιος). Δεδομένου ὅτι ἐσημειώθη εἰς τὸν κώδικα τῆς Γωνιάς ὑπὸ τοῦ Κισάμου Σωφρονίου ὑπογραφομένου τῷ 1777 (περ. Χριστιανικὴ Κρήτη, Β' (1913) σ. 32—33), θὰ ἦτο παλαιότερος τῆς χρονολογίας ταύτης.

σφάλματος προφανώς, όφειλομένον εις παλαιότερον ιστοριογράφον¹. Νυν πρέπει να ειπάσωμεν, ότι τῷ 1787 διώκει τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ ἀπηλαγμένος ὁ Γεράσιμος τῶν μετὰ τοῦ Μαρτινιανοῦ διενέξεων.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

1. ΕΕΒΣ Γ' (1933) σ. 217 καὶ 227—9. Τὸ ἐκεῖ δημοσιευόμενον ἔγγραφον περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Τσουκαλαρίων εἶναι θεσπιάς τοῦ 1787, ἀφοῦ ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται ὅτι τῷ 1776 οἱ τοῦρκοι ἔφεραν ἄλλον παπᾶ, ὁ ὁποῖος διέμεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν 10 ἔτη· θανατοθέντος δὲ τούτου προσέφυγεν ὁ ἰδιοκτῆτης εἰς τὸν Κυθωνίας Γεράσιμον, οὐχὶ ἐνωρίτερον θεσπιάς τοῦ 1786, ὅστις καὶ θεσαιοῖ τὸ ἔγγραφον (γραπτέον: Μαίψ αψπζ'). Τὸ λάθος τῆς χρονολογίας, ἀντιγραφικόν τοῦ μακ. Γρηγορίου Παπαδοπετρακῆ (κώδιξ 'Αγίας Τριάδος ἀρ. 17, πρβλ. ΕΕΒΣ Θ' (1932) σ. 350 μετ' ἠγαγεν εἰς τὴν ἀλευσιν τῆς σειρᾶς τῶν ἐπισκόπων Κυθωνίας 1750—1800.